

Posudek vedoucí diplomové práce PhDr. Olgy Uličné, CSc.

Kateřina Benešová: Překlady raných humoristických povídek A.P. Čechova

Práce Kateřiny Benešové obsahuje úvod, 12 kapitol a závěr. V úvodu se diplomantka hlásí k odkazu Jiřího Levého a vymezuje předmět svého bádání – rozbor, porovnání a hodnocení překladů J. Huláka a L. Dvořáka. Za cíl si vytkla zjistit, jak překlad odráží soudobé estetické normy, jazykovou situaci a překladatelské tendence, dále, jak byl respektován v převodech autorův styl a jak se projevuje v překladu osobnost překladatele. Závěr její diplomové práce tvoří její vlastní překlad jedné z povídek, na němž chtěla demonstrovat své teoretické názory i praktická řešení.

Je jisté, že stopy překladatelovy osobnosti je možno objevit i tam, kde je téměř neviditelný, tedy v adekvátním překladu. Čím je překlad slabší, tím je těchto stop více. Překladatelova práce vždy prozradí jeho zkušenost, věk, temperament, sečtělost, inteligenci, smysl pro humor, analytické či syntetické myšlení, ukázněnost či naopak chaotičnost, pečlivost i nedbalost....

V 1. kapitole autorka práce přistupuje k překladům raných povídek A.P. Čechova z hlediska české překladatelské tradice a vysoké úrovně naší překladatelské školy. Je si vědoma toho, že převést beze zbytku styl překládaného autora není možné, nicméně nejlepší české překlady se tomuto ideálu blíží. Dále diplomantka věnuje pozornost žánrové problematice Čechovových povídek, námětům raných próz a kompozice. Cenné jsou postřehy o propojenosti všech strukturních prvků a pozornost věnovaná vyšším stylovým principům jako je kontrast, opakování, gradace a další.

Dále diplomantka v návaznosti na významový plán přechází k charakteristice výrazového plánu, tedy jazyka. Zde prokázala poučený výběr odborné literatury a orientaci v pramenech. Zvláště zaměřila pozornost na podstatné rysy komična mladého Čechova, na situační i jazykový humor.

Třetí kapitola, nazvaná Podvodníci z nouze uvádí sborník povídek Libora Dvořáka do linie tradice českých překladů a do kulturního kontextu doby. Zamýšlí se i nad překladatelovým rozdělením próz do jednotlivých oddílů.

Ve čtvrté kapitole diplomantka přistupuje k rozboru povídky Rasskaz otstavnogo koležskogo registratora, kterou uvádí textem originálu. Při analýze zdůrazňuje pojetí a funkci vyprávěče povídky a charakterizuje styl jeho vyprávění. Pozitivní je, že jazykové jevy uvádí nikoliv izolovaně, ale vždy v souvislosti s tematickým plánem. Obdobně přistupuje k promluvě hlavní postavy. Lingvistickou charakteristikou si vybudovala pevný základ pro porovnání originálu s překladem Jaroslava Huláka. Zabývá se jmény postea, upozorňuje na rusismus (sprosit jako zeptat se), podchytila i neobratný převod vulgarizmů (krokodýl) nebo zdrobnělin. Vhodně zdůraznila realizaci hovorovosti v tomto překladu – spíše pomocí lexikálních než syntaktických prostředků a frazeologizmů.

Následuje rozbor překladu Libora Dvořáka. Autorka práce kvituje zajímavá řešení (Slepičkin) a kriticky se staví k mnohdy nemístným, přidaným výrazům i příliš expresivním a pokleslým vulgarizmům („breberka vyděšená“, infinitivní věta „pěkně zmuchlat a rovnou do ksichtu“, „kvartýr“, neologismus „šplounalo“...)

Obdobně diplomantka analyzuje i povídku Chameleon – nejprve originál, pak oba překlady. Kriticky se vyjadřuje ke zvýšené expresivitě, slangu a obecné češtině Libora Dvořáka, které místy snižují stylovou úroveň povídek A.P.Čechova. Na druhé straně oceňuje některá Dvořákova zajímavá řešení (líběj vodpistit, anžto...)

U překladů Jaroslava Huláka zdůrazňuje jeho překladatelskou metodu: snahu o vyrovnanost, uměřenost, přirozenost a živost dosahovanou často kompenzací. U Libora Dvořáka konstatuje sebevědomí, tvůrčí přístup a intuitivnost.

Následují dvě povídky, přeložené pouze Liborem Dvořákem. Už samotný výběr povídky Beseda pjanogo s trezvym čortom zasluhuje pochvalu. Jde o dílko málo publikované, ve své době kritizované, které dnes působí jak originálně, tak moderně. V Dvořákově překladu diplomantka věnuje pozornost zvláště překladům reálií. (V diskusi by autorka práce mohla vyložit svůj názor na to, jak překládat reálie, jejichž dobový kontext českému čtenáři nic neříká. Rovněž by se mohla vyjádřit k přidávání slůvek typu „pojďte **pěkně** blíž“, „můžete mluvit **naprosto** upřímně“ a k využívání elips v hovorové češtině).

V poslední povídce Razgovor človeka so sobakoj se diplomantka poněkud kategoricky staví proti přechodníkům přítomným v češtině a cítí je jako rusismy. O tom by se také dalo polemizovat.

S hodnocením překladů těchto dvou povídek lze jen souhlasit. Výběr prvků, kritický komentář a hodnocení jsou přesvědčivé a dokládají autorčin jazykový cit pro ruštinu i češtinu. Rovněž závěry (Dvořákova nevyváženost, prosazování vlastního stylu, významové posuny) jsou přesně doloženy. Zde se nabízí ještě jedna otázka: liší se nějak Dvořákovy překlady povídek, které přeložil i Jaroslav Hulák od těch, které dosud přeloženy nebyly?

Vlastní překlad diplomantky jedné z povídek je zajímavý a obsahuje řadu mimořádně zdařilých řešení. S několika jinými drobnostmi lze naopak polemizovat. Jak je známo, žádný překladatel se nemůže zavděčit všem čtenářům ani kritikům a žádný ideální překlad neexistuje.

Diplomová práce Kateřiny Benešové je opatřena bohatým seznamem použité odborné literatury ruské i české.

Závěrem lze konstatovat, že tato práce prokazuje autorčinu výbornou orientaci v odborné literatuře, samostatné teoretické myšlení, schopnost pečlivého a podrobného rozboru stylu v širokém smyslu tohoto slova, kritickou odvahu i tvůrčí přístup k uměleckému překladu.

Práce tedy splňuje předpoklady kladené na diplomovou práci a je možno ji doporučit k obhajobě. Vzhledem k jejím kvalitám navrhuji hodnocení známkou **výborně**.

